

BATIKENT 2 NO'LU SAĞLIK OCAĞI BÖLGESİNDEKİ İLKÖĞRETİM OKULLARI 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DIŞ SAĞLIĞI KONUSUNDAKİ BAZI BİLGİ VE DAVRANIŞLARINI SAPTAMA ARAŞTIRMASI

THE STUDY OF DETERMINING SOME OF THE KNOWLEDGE AND BEHAVIORS OF FIFTH GRADE STUDENTS, ATTENDING TO ELEMENTARY SCHOOLS IN ANKARA BATIKENT II HEALTH CENTER REGION, ABOUT DENTAL HEALTH

Hakan ALTINTAŞ *,
Pervin HÜR MÜZ §,
Gonca ÖDEMiŞ §,

S. Cumhuri ALTINTAŞ †,
Esra KARSLIOĞLU §,
Elif Esra ÖNER §

T. Gökhan TELATAR ‡,
Alper KEPEZ §,

ÖZET

Ankara Batıkent 2 No'lu SOB ilköğretim Okulları beşinci sınıf öğrencilerinin dış sağlığı konusundaki bazı bilgilerini ve davranışlarını saptama araştırması; 2000 yılı Aralık ayının ilk haftasında gerçekleştirilmiştir. Araştırma kesitsel tipte bir araştırmadır. Araştırmanın evreni 655 öğrenciden oluşmakta olup, "evreni bilinen örnekleme formülü" kullanılarak 267 kişilik örneklem seçilmiş, okullarda örnekleme seçilecek sınıflar, "basit rastgele örnekleme yöntemi" kullanılarak belirlenmiştir. Araştırma için toplam 40 sorudan oluşan ve öğrencilerin dış sağlığı hakkında bazı bilgi ve davranışlarını sorgulayan anket uygulanmış ve bu ankete 291 öğrenci katılmıştır. Anket uygulanması için Ankara Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğü'nden yazılı izin alınmıştır. Anket uygulandıktan sonra doğru cevaplar öğrencilere iletilmiş, dişlerin nasıl fırçalanacağı model üzerinde anlatılmış, daha sonra öğrencilerin tümüne birer adet diş fırçası ve diş macunu dağıtılmıştır.

Öğrencilerin %98.3'ü (286 öğrenci) dişlerin her gün fırçalanması gerektiğini, %61.9'u (180 öğrenci) günde en az 2 kez fırçalanması gerektiğini ifade etmiştir. Şekerlerin diş çürümmesine yol açan bir faktör olduğunu öğrencilerin %94.9'u (276 öğrenci) bilmektedir. Dişte hiçbir problem olmadan kontrol amacıyla diş hekimine gitmenin en doğru zaman olduğunu belirten öğrenci yüzdesi %55.0 bulunmuştur (160 öğrenci). Beşinci sınıf öğrencilerinin %55.7'si (162 öğrenci) dişlerini düzenli olarak fırçaladıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmanın sonucunda öğrencilerin dış sağlığı konusunda bilgilerinin iyi düzeyde olmasına rağmen, bunların bazı davranışlarına yeterince yansımadağı görülmüş ve bölgede koruyucu dış sağlığı çalışmalarının artırılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dış Sağlığı, Dış Bakımı, Bilgi, Davranış

SUMMARY

The study of determining some of the knowledge and behaviors of fifth grade students attending to elementary schools in Ankara Batıkent II Health Center Region about dental health; was conducted in the first week of December, 2000. It was a cross sectional study. The universe of the study was composed of 655 students and a sample of 267 students was selected by using the appropriate sampling method from within. Using "simple random sampling", the classes were determined.

A questionnaire consisting of 40 questions, which were interrogating some of the knowledge and behaviors about dental health, was applied and 291 students participated in. Written permission was taken from National Education Directorate of Ankara province. After the application of questionnaire, right answers were explained to students, method of teeth brushing was demonstrated on models and one toothbrush and one tube of toothpaste were distributed per student.

Of the participants, 98.3% (286 students) stated that teeth must be brushed every day and 61.9% (180 students) said that teeth must be brushed at least twice a day. Of the participants, %94.9 (276 students) knew that sugar is a leading factor of tooth decay. When the correct time to visit a dentist was asked, 55% of the students (160 students) answered that one should visit dentist for dental examination without any complaint. Of the fifth grade students, 55.7% (162 students) told that they brush their teeth regularly.

In conclusion, it was been understood that although the knowledge level of students about dental health was adequate, this was not reflected to practice and there was a need to increase preventive dental health interventions in this region.

Key words: Dental Health, Dental Care, Knowledge, Behavior

* Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Yrd. Doç. Dr.

† Hacettepe Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi, Protetik Diş Tedavisi Anabilim Dalı, Doç. Dr.

‡ Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Dr.

§ Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İnt. Dr.

GİRİŞ

Ağız ve diş sağlığı genel sağlık kavramı içinde önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca, Türkiye’de ağız ve diş sağlığı ile ilgili hastalıkların görülme sıklığının yüksek olması nedeni ile de tüm sağlık sorunları içinde öne çıkmaktadır.

Yıllık diş fırçası tüketimi dört kişiye bir diş fırçası düşecek şekildedir. İngiltere’de ise bir kişi yılda 2.5 diş fırçası tüketmektedir. Yıllık kişi başına diş macunu tüketimlerine bakıldığında; Türkiye ve İngiltere’de sırasıyla; 55g ve 500g’dır. Nüfusun %40’ı dişlerini ara sıra, %26’sı ise günde 2-3 kez fırçalamaktadır. Bireylerin %10’u diş hekimine hiç gitmemiş, %43’ü ise bir yıldan beri diş hekimine gitmemiştir. Gelişmiş ülkelerde yılda iki kez diş hekimine gidilmektedir. Türkiye’de 6 yaş grubunda süt dişlerinde çürük yüzdesi %83’tür. Oniki-önüç yaşlarında her 100 çocuktan 83’ünün ağızında çürük vardır. Otuz-otuzdört yaş grubunda her 100 kişinin 97’sinin ağızında çürük vardır. Türkiye’de 15000 civarında diş hekimi mevcuttur ve 4300 kişiye bir diş hekimi düşmektedir⁷.

Görüldüğü gibi Türkiye’de ağız ve diş sağlığına yeteri kadar önem verilmemektedir. Bilindiği gibi diş kayıpları; psikolojik, fizyolojik ve estetik birtakım sorunları beraberinde getirmektedir. Aynı zamanda erken diş kayıplarına bağlı protetik tedavi gereksinimleri ortaya çıkmakta, bu da ekonomik yönden büyük mali kayıplara neden olmaktadır. Bu nedenle de diş kayıplarının etiolojisinde rolü olan faktörlerin ortaya konması ve bu konuda alınabilecek önlemlerin belirlenmesi büyük önem taşımaktadır.

Eğitim ile ağız ve diş sağlığı arasında bir ilişki olduğu ortadadır. Yapılan araştırmalar, çocuklarda ağız ve diş sağlığının geliştirilmesinde eğitimin rolünü ortaya koymaktadır^{2,4}. Ancak, burada eğitim ile öğretimin çok farklı kavramlar olduğunu da akılda tutmak gerekir. Bu anlamda öğrenim düzeyinin yüksek olmasının ağız ve diş sağlığının iyi olması anlamına gelmeyeceği akılda tutulmalıdır. Öğrenim, eğitim faaliyetleri ile desteklenmelidir. Çeşitli kurum ve kuruluşlarca yürütülen diş sağlığı eğitim faaliyetleri bulunmakla birlikte; yaygın, sistematik ve sürekli bir eğitim programı yoktur.

Çocukların ağız ve diş sağlığı söz konusu olduğunda, ailenin öğrenim durumu önem kazanmaktadır. Ailenin öğrenim düzeyi arttıkça diş sağlığı konu-

sundaki bilgisi artmakta, bu da çocukların ağız ve diş sağlıklarını doğrudan etkilemektedir¹⁰.

Türkiye genç bir nüfusa sahip olup, özellikle genç neslin ağız ve diş sağlığı konusunda yetersiz bilgi sahibi olduğu daha önce yapılan yöresel araştırmalarla saptanmıştır. Mevcut durum dikkate alındığında, ağız ve diş sağlığı eğitiminde öncelikli grupların olması gerektiği sonucuna varılır. Türkiye koşullarında öncelikli gruplar okul öncesi ve ilkökul çağı çocukları olmalıdır. Altı-oniki arası yaş dönemi, öğrenme istek ve kapasitesinin en yüksek olduğu, entelektüel gelişimin hızlı seyrettiği bir dönemdir. Bir çok olumlu tutum ve davranışların bu yaş grubuna kadar kazanılmış olması gerektiği düşünülürse, bu eğitimin çocuğa ilkökoldan önce verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılır. Ancak, bu eğitimin ilkökul dönemi içinde de verilmesi, bu yaş grubundaki çocukların ağız ve diş sağlığının önemini iyice kavramasını ve bilgilerinin pekişmesini sağlayacaktır. Bu yaş grubunda kazandırılması gereken bir başka önemli davranış ise, ağız ve diş sağlığı için herhangi bir şikayet olmadan düzenli kontrollere gidilmesidir. Diş sağlığı kontrollerinin sıklığının artmasının, ağız sağlığına olumlu etkileri ve yaşam kalitesini artırdığı bilinmektedir³.

Tüm bu nedenlerle Batıkent 2 No’lu SOB’deki ilköğretim okulları (iÖO) (Yahya Çavuş iÖO, Prof. Dr. Mehmet Sağlam iÖO, Batıkent ilkyerleşim iÖO, Batıkent iÖO, Refika Aksoy iÖO, Kent-Koop iÖO) 5. sınıf öğrencilerinin diş sağlığı konusundaki bazı bilgilerini ve davranışlarını saptama araştırması yapılmıştır.

Batıkent 2 No’lu SOB’deki iÖO 5.sınıf öğrencilerinin diş sağlığı konusundaki bazı bilgilerini belirlemek, diş sağlığı ile ilgili bazı bilgilerini etkileyen bazı faktörleri saptamak ve bazı sosyodemografik özelliklerini tespit etmek, araştırmanın amaçlarını oluşturmuştur.

YÖNTEM VE GEREÇLER

Araştırma, Batıkent 2 No’lu SOB’de yer alan; Refika Aksoy, Kent-Koop, Batıkent, Yahya Çavuş, Batıkent ilkyerleşim ve Prof. Dr. Mehmet Sağlam iÖO’larında yapılmıştır. Bu altı iÖO’nun beşinci sınıflarında okuyan 655 öğrenci araştırmanın evrenini oluşturmuştur. “Evreni bilinen örnekleme formülü”⁹ kullanılarak yapılan hesaplamada, örneklem büyüklüğü 242 çıkmıştır (S= 0.05, t_{1-α}=1.96, p= 0.5). Buradaki p de-

ğeri öğrencilerin “diş sağlığını önemli görme” yüzdesidir. Daha önce böyle bir değeri yansıtan çalışma olmadığı için $p=0.5$ alınmış ve optimum örneklem büyüklüğü saptanmıştır. Araştırma gününde okula gelmeyenler olabileceği düşünülerek örnek büyüklüğüne %10 ilave yapılmış ve 267 öğrenciye ulaşılması planlanmıştır. Örneklem sayısı (267 kişi) okulların öğrenci sayılarının toplam öğrenci sayısına olan yüzdesine göre okullara dağıtılmıştır. Okullarda hangi sınıflara anket uygulanacağı “basit rastgele örnekleme yöntemi” kullanılarak belirlenmiştir. Araştırmaya 291 beşinci sınıf öğrencisi katılmıştır. Araştırma kesitsel tipte epidemiyolojik bir çalışmadır.

Öğrencinin diş sağlığı konusundaki bazı bilgileri (diş fırçalama sıklığı, diş fırçalama süresi, diş fırçalamaya başlama yaşını bilme, vb.) araştırmanın bağımlı değişkenlerini, öğrencinin bazı sosyodemografik özellikleri (yaş, cinsiyet, okuduğu okul, vb.), öğrencinin ailesi ile ilgili bazı özellikler (anne yaşı, baba yaşı, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu, vb.), ailenin ekonomik durumu ile ilgili bazı özellikler (oturdukları evin mülkiyeti, evlerinde televizyon ve telefon olma durumu, arabalarının olma durumu, vb.) ise bağımsız değişkenlerini oluşturmaktadır.

Her okulda, tüm sınıflarda, anket doldurulması işlemine aynı anda başlanmıştır. Anketler gözlem altında uygulanmıştır. Araştırmada 40 soru içeren, 6 bölümden oluşan anket formu kullanılmıştır. Anket öğrencinin kendisi (2 soru), ailesi (8 soru), ailesinin ekonomik durumu (3 soru), diş sağlığı bilgileri (21 soru), diş fırçalama davranışı (2 soru) ve diş hekimine başvurma (4 soru) ile ilgili sorulardan oluşmuştur. Araştırmanın ön denemesi, Kurtuluş bölgesinde “Tevfik İleri İÖO, 5-E sınıfındaki” 10 öğrencinin katılımı ile yapılmıştır. Anket bu öğrencilerin tamamınca yaklaşık 30 dakika içinde yanıtlanmıştır. Veriler araştırmacılar tarafından Aralık 2002'nin ilk haftasında toplanmıştır. Veriler EPI-INFO 5.0 istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. İstatistiksel değerlendirmelerde ki-kare testi kullanılmıştır.

Anket çalışması bitince öğrencilere diş sağlığı konusunda bilgi aktarılmış ve anketin doğru yanıtları söylenmiştir. Anket uygulamasından sonra öğrencilerin tümüne diş fırçası ve diş macunu dağıtılmıştır. Diş fırçalama maket üzerinde gösterilmiştir.

İl Millî Eğitim Müdürlüğünden araştırma ile ilgili yazılı izin alınmıştır. Okul müdürleri, sınıf öğretmen-

leri ve sağlık ocağı sorumlu hekimi araştırma ile ilgili bilgilendirilmişlerdir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin %83.2'si (242 öğrenci) 10 yaşında olduklarını söylemişlerdir (Ortalama= 10.2, SS= 1.5, Alt-Üst Sınır= 9-14, Ortanca= 9). Öğrencilerin %54.3'ü (158 öğrenci) erkek, %45.7'si (133 öğrenci) kadındır.

Araştırmaya katılan 291 öğrencinin %39.3'ünün (114 öğrenci) annesi 30-34 yaş arasında bulunmuştur (Ortalama= 35.6, SS=4.8, Alt-Üst Sınır= 24-54). Beşinci sınıf öğrencilerinin %52.6'sı (153 öğrenci) annelerinin ortaokul ve üstü okullardan mezun olduklarını, %2.4'ü (7 öğrenci) okuma yazma bilmediklerini söylemişlerdir. Öğrencilerin %15.1'i (44 öğrenci) annelerinin yüksek okul mezunu olduğunu belirtmiştir. Beşinci sınıf öğrencilerinin %75.3'ünün (219 öğrenci) annelerinin gelir getiren bir işte çalışmadığı ifade edilmiştir.

Araştırmaya katılan 291 öğrencinin %36.5'inin (104 öğrenci) babalarının 35-39 yaş grubunda olduğu öğrenilmiştir (Ortalama= 39.6, SS= 4.9, Alt-Üst Sınır= 30-55, Ortanca= 40). Babaların %84.2'sinin (245 baba) ortaokul ve üstü mezunu olduğu anlaşılmıştır. Öğrencilerin %0.7'si (2 öğrenci) babalarının okuma yazma bilmediklerini söylemiştir. Beşinci sınıf öğrencilerinin %96.5'i (278 öğrenci) babalarının gelir getiren bir işte çalıştığını belirtmişlerdir. Babaların %18.4'ünün (51 baba) esnaf olduğu anlaşılmıştır.

Beşinci sınıf öğrencilerinin %35.4'ü (103 öğrenci) sağlık alanında çalışan bir akrabaları olduğunu ifade etmişlerdir. Sağlık alanında çalışan akrabalarının %41.7'sinin (43 akraba) doktor, %6.8'inin (7 akraba) diş hekimi oldukları anlaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %63,3'ü (184 öğrenci) evlerinin kendilerine ait olduğunu söylemişlerdir. Öğrencilerin evlerinde; televizyon, buzdolabı, çamaşır makinesi, telefon, cep telefonu, bulaşık makinesi bulunma yüzdesi yüksek bulunmuştur (sırası ile; %100, %99.7, %98.6, %97.6, %82.1 ve %72.5). Öğrencilerin %67,8'inin (197 öğrenci) ailesinin arabası olduğu anlaşılmıştır.

Beşinci sınıf öğrencilerinin %96,9'u (282 öğrenci) diş temizliği için diş fırçası, %94,5'i (275 öğrenci) diş macunu, %28,2'si (82 öğrenci) diş ipi, %7,6'sı (22 öğrenci) misvak kullanılacağını belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %98.3'ü (286 öğrenci) dişlerin hergün fırçalanması gerektiğini söylemiştir. Öğrencilerin %61.9'u (180 öğrenci) dişlerin günde 2 kez fırçalanması gerektiğini, %70.8'i (206 öğrenci) 2-3 dakika fırçalamanın gerekli olduğunu ifade etmiştir. Beşinci sınıf öğrencilerinin %89.3'ü (260 öğrenci) dişlerin yemekten sonra fırçalanması gerektiğini, %84.2'si (245 öğrenci) dişlerin yatmadan önce fırçalanması gerektiğini, %75.3'ü (219 öğrenci) diş fırçalamaya ilkokuldan önce başlanması gerektiğini söylemişlerdir (Tablo I).

Tablo I. Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Diş Fırçalama Sıklığı ve Süresi ile İlgili Bazı Bilgileri (Ankara Batıkent 2 No'lu SOB İlköğretim Okulları, Aralık 2000)

Diş fırçalama sıklığı ve süresi ile ilgili bilgiler (n=291)	Sayı	%
Dişlerin her gün fırçalanma durumu		
Her gün fırçalanmalıdır	286	98.3
Her gün fırçalanmasına gerek yoktur	3	1.0
Fikri yok	2	0.7
Fırçalama sıklığı		
Günde 2 kez	180	61.9
Günde 3 kez	99	34.0
Günde 1 kez	12	4.1
Fırçalanma süresi		
iki-üç dakika	206	70.8
Bir dakikadan az	41	14.1
Dört-beş dakika	7	2.4
Bir-bir buçuk dakika	4	1.4
Fikri yok	33	11.3
Fırçalama zamanı¹		
Yemekten sonra	260	89.3
Yatmadan önce	245	84.2
Sabah kalkınca	165	56.7
Yemekten önce	27	9.3
Fırçalamaya başlama dönemi		
ilkokuldan önce	219	75.3
ilkokulda	55	18.9
Ortaokulda	1	0.3
Bilmiyor	16	5.5

¹: Yahya Çavuş, Prof. Dr. Mehmet Sağlam, Batıkent ilkyerleşim, Batıkent, Refika Aksoy, Kent-Koop

²: Satır yüzdesidir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %52.3'ü (152 öğrenci) dişlerin dairesel hareketlerle ve yukarı aşağı fırçalanması gerektiğini söylemişlerdir. Öğrencilerin %6.5'inin (19 öğrenci) dişlerin nasıl fırçalanması gerektiği konusunda bilgilerinin olmadığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %48.1'i (140 öğrenci), diş macununun diş fırçasına, fırçanın üzerini örtecek, %18.2'si (53 öğrenci) ise mercimek kadar sürülmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %46.4'ü (135 öğrenci) diş fırçasının üç ayda bir yenilenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin %97.3'ü (283 öğrenci)

herkesin yalnız kendine ait bir diş fırçası olması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin %80.4'ü (234 öğrenci) diş fırçalama ile ilgili bilgileri ailelerinden öğrendiklerini söylemişlerdir (Tablo II).

Tablo II. Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Diş Fırçalama ile İlgili Bilgileri Öğrendikleri Kaynaklar (Ankara Batıkent 2 No lu SOB İlköğretim Okulları, Aralık 2000)

Diş Fırçalama ile ilgili bilgileri öğrendiği kaynak (n=291)	Sayı	% ²
Aile	234	80.4
Diş hekimi	197	67.7
Öğretmen	147	50.5
Kitaplar	76	26.1
Televizyon ve radyo	56	19.2
Gazete ve dergiler	25	8.6
Arkadaş	17	5.8

¹: Yahya Çavuş, Prof. Dr. Mehmet Sağlam, Batıkent ilkyerleşim, Batıkent, Refika Aksoy, Kent-Koop

²: Satır yüzdesidir

Öğrenciler; çikolata, şeker ve kabuklu yemişler yemenin diş sağlığına zararlı etkilerini (sırası ile; %93.1, %95.9 ve %79.7), ayrıca; peynir, süt ve yoğurdun diş sağlığı üzerindeki olumlu etkilerini büyük ölçüde doğru bilmişlerdir (sırası ile; %97.6, %97.9, %97.6).

Beşinci sınıf öğrencilerinin %90.7'si (264 öğrenci) dişlerin görevinin besinleri parçalamak ve öğütme olduğunu söylemişlerdir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %84.2'si (245 öğrenci) diş sağlığının önemli olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin %36.3'ü (89 öğrenci) diş sağlığının önemli olmasının nedeninin, "dişlerin yemekleri öğütmeye yardımcı olması" olduğunu söylemişlerdir.

Beşinci sınıf öğrencilerinin %20.3'ü (59 öğrenci) diş çürüğünü, "Şekerli besinlerin yenmesi sonucu oluşan durum" olarak tanımlamışlardır. Öğrencilerin %41.2'si (120 öğrenci) bu konuda bir tanım yapamamışlardır. Öğrencilerin %94.9'u (276 öğrenci) şekerlerin diş çürümmesine neden olduğunu söylemişlerdir.

Öğrencilerin %35.7'si (104 öğrenci) çürük dişin başka organlara zarar verdiğini ifade etmişlerdir. Çürük organlara zarar verdiğini söyleyen öğrencilerin %26.0'ı (27 öğrenci) etkilenen organ ya da organları bilmediklerini söylemişlerdir. Öğrencilerin %34.6'sı (36 öğrenci) ise ağız içi dokuların etkileneceğini belirtmişlerdir.

Beşinci sınıf öğrencilerinin %55.0'ı (160 öğrenci) diş hekimine gitmek için en doğru zamanın, dişte hiç

bir problem olmasa da kontrol amacıyla gitmek olduğunu söylemişlerdir. Öğrencilerin %17.9'u (52 öğrenci) diş hekimine kontrol amacıyla gitme sıklığını altı ayda bir olarak belirtmişlerdir. Öğrencilerin diş hekiminin yaptığı işlemler arasında en az bildikleri, diş hekiminin koruyucu önlemler alması ve diş filmi çekmesidir (sırası ile; %56.0, %46.7) (Tablo III).

Tablo III. Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Diş Hekimleri ile İlgili Bazı Bilgileri (Ankara Batıkent 2 No lu SOB İlköğretim Okulları, Aralık 2000)

Diş hekimi ile ilgili bilgiler (n=291)	Sayı	%
Diş hekimine gitmek için en doğru zaman		
- Dişte hiçbir problem olmasa da kontrol amacıyla	160	55.0
- Dişte çürük varsa	70	24.0
- Diş ağrırken	61	21.0
Diş hekimine kontrol amacıyla gitme sıklığı		
- Ayda bir	175	60.1
- Altı ayda bir	52	17.9
- Yılda bir	21	7.2
- Bilmiyor	43	14.8
Diş hekiminin yaptığı işlemler¹		
- Diş çekme	274	94.2
- Dolgu yapma	262	90.0
- Eğri diş tedavisi	251	86.3
- Diş eti hastalığı tedavisi	218	74.9
- Takma diş yapma	216	74.2
- Koruyucu önlem alma	163	56.0
- Film çekme	136	46.7

¹: Yahya Çavuş, Prof. Dr. Mehmet Sağlam, Batıkent ilkyerleşim, Batıkent, Refika Aksoy, Kent-Koop

²: Satır Yüzdesidir

Öğrencilerin %85.2'si (243 öğrenci) daha önce diş hekimine gitmiştir. Diş hekimine giden öğrencilerin %44'ü (128 öğrenci) özel diş hekimine gitmişlerdir. Diş hekimine başvuran öğrencilerin, %65.3'ü (190 öğrenci) ağrı sebebi ile başvurmuşlardır. Herhangi bir diş sorunu olmadan kontrol amacıyla diş hekimine başvuran öğrenci yüzdesi sadece %17.3 (50 öğrenci) olarak saptanmıştır. Beşinci sınıf öğrencilerinin %55.7'si (162 öğrenci) dişlerini düzenli olarak fırçaladıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin %72.9'u (212 öğrenci) dişlerini yemeklerden sonra fırçaladıklarını söylemişlerdir (Tablo IV).

Annenin öğrenim durumunu bilmeyen 35 öğrenci dışarıda bırakıldığında, annenin öğrenim durumu ile diş hekimine en uygun başvuru zamanı bilgisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Annelerinin öğrenim durumu ortaokul mezunu ve altı olan öğrencilerin %50.7'si (73 öğrenci), annelerinin öğrenim durumu lise mezunu ve üzeri olan öğrencilerin %66.9'u (75 öğrenci) dişlerinde herhangi bir sorun olmasa da diş hekimine kontrol amacıyla gidilmesi gerektiğini belirtmişlerdir (Tablo V).

Tablo IV. Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Diş Fırçalama ile İlgili Bazı Davranışları (Ankara Batıkent 2 No'lu SOB İlköğretim Okulları, Aralık 2000)

Diş fırçalama davranışları (n =291)	Sayı	%
Diş fırçalama düzeni		
Düzenli fırçalıyor	162	55.7
Bazen fırçalıyor	122	41.9
Fırçalamıyor	7	2.4
Diş fırçalama zamanı¹		
Yemekten sonra fırçalıyor	212	72.9
Aklına geldiğinde fırçalıyor	63	21.6
Akşam yatmadan önce fırçalıyor	42	14.4
Fırçalamıyor	7	2.4

¹: Yahya Çavuş, Prof. Dr. Mehmet Sağlam, Batıkent ilkyerleşim, Batıkent, Refika Aksoy, Kent-Koop

²: Satır Yüzdeleri

Tablo V. Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Annelerinin Öğrenim Durumuna Göre Diş Hekimine En Uygun Başvuru Zamanını Bilme Durumlarının Dağılımı (Ankara Batıkent 2 No lu SOB İlköğretim Okulları, Aralık 2000)

Annenin Öğrenim durumu	Diş hekimine en uygun başvuru zamanı					
	Diş Ağrırken		Dişte Çürük varsa		Dişte sorun olmasa da kontrol amacıyla	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Ortaokul ve altı	31	21.5	40	27.8	73	50.7
Lise ve üzeri	17	15.2	20	17.9	75	66.9
Toplam	48	18.8	60	23.4	148	57.8

p=0.03

¹: Yahya Çavuş, Prof. Dr. Mehmet Sağlam, Batıkent ilkyerleşim, Batıkent, Refika Aksoy, Kent-Koop

Not: Anne öğrenim durumunu bilmeyen 35 öğrenci dahil edilmemiştir.

Babalarının öğrenim durumunu bilmeyenler grubu (41 öğrenci) dışarıda bırakıldığında, araştırmaya katılan beşinci sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim durumu ile diş hekimine gitmek için en doğru zamanı bilme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Babalarının öğrenim durumu ortaokul ve altı olan öğrencilerin %45.7 si (43 öğrenci) ve babalarının öğrenim durumu lise ve üstü olan öğrencilerin %60.9 u (95 öğrenci), diş hekimine gitmek için en doğru zamanı dişte problem olmaksızın kontrol amacıyla gidilmesi olarak söylemişlerdir (Tablo VI).

Araştırmaya katılan beşinci sınıf öğrencilerinin sağlık alanında çalışan bir akrabasının olması ile diş hekimine en uygun başvuru zamanını bilme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sağlık alanında çalışan akrabası olan öğrencilerin %66.0'ı (68 öğrenci), sağlık alanında çalışan akrabası olmayan öğrencilerin ise %48.9'u (92 öğrenci) dişlerinde herhangi bir sorun olmaksızın kontrol amacıyla diş hekimine başvurulmasının doğru olduğunu söylemişlerdir (Tablo VII).

Tablo VI. Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Diş Hekimine En Uygun Başvuru Zamanını Bilme Durumlarının Dağılımı (Ankara Batıkent 2 No lu SOB ilköğretim Okulları, Aralık 2000)

Babanın Öğrenim durumu	Diş hekimine en uygun başvuru zamanı							
	Diş Ağrıyla		Dişte Çürük varsa		Dişte sorun olmasa da kontrol amacıyla		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Ortaokul ve altı	26	27.7	25	26.6	43	45.7	94	37.6
Lise ve üzeri	25	16.0	36	23.1	95	60.9	156	62.4
Toplam	51	20.4	61	24.4	138	55.2	250	100.0

p=0.04

1: Yahya Çavuş, Prof. Dr. Mehmet Sağlam, Batıkent ilkyerleşim, Batıkent, Refika Aksoy, Kent-Koop

Tablo VII. Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Sağlık Alanında Çalışan Akrabalarının Bulunmasına Göre Diş Hekimine En Uygun Başvuru Zamanını Bilme Durumlarının Dağılımı (Ankara Batıkent 2 No lu SOB ilköğretim Okulları, Aralık 2000)

Sağlık alanında çalışan akrabasının olması durumu	Diş hekimine en uygun başvuru zamanı							
	Diş Ağrıyla		Dişte Çürük varsa		Dişte sorun olmasa da kontrol amacıyla		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Var	17	16.5	18	17.5	68	66.0	103	35.4
Yok	44	23.4	52	27.7	92	48.9	188	64.6
Toplam	61	21.0	70	24.0	160	55.0	291	100.0

Kikare=7.91 SD=2 p=0.02

1: Yahya Çavuş, Prof. Dr. Mehmet Sağlam, Batıkent ilkyerleşim, Batıkent, Refika Aksoy, Kent-Koop.

TARTIŞMA

Araştırmaya katılan öğrencilerin %2.4'ü annelerinin okuma-yazma bilmediklerini ifade etmişlerdir. Türkiye'deki kadınların %16.7'si okuma-yazma bilmemektedir, ayrıca Türkiye'deki ortaokul mezunu ve daha yüksek tahsili olan kadınların yüzdesi %18.1'dir⁶. Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin ise %52.6'sı ortaokul ve üzeri tahsil durumuna sahiptir. Bu sonuçlara göre araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin öğrenim durumu Türkiye geneline göre yüksektir. Annenin öğrenim durumu ile öğrencinin diş hekimine gitmek için en uygun zamanı bilme durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tablo V).

Öğrencilerin babalarının %0.7'si babalarının okuma-yazma bilmediklerini söylemişlerdir. Türkiye'deki erkeklerin %6.6'sı okuma-yazma bilmemektedir, ayrıca Türkiye'deki ortaokul mezunu ve daha yüksek tahsili olan erkeklerin yüzdesi %26'dır⁶. Araştırmaya katılan öğrencilerin ortaokul ve üzeri tahsil durumuna sahip babalarının yüzdesi %84.2 bulunmuştur. Bu sonuçlara göre araştırma bölgesindeki

babaların öğrenim durumu Türkiye genelinin oldukça üzerindedir. Babanın öğrenim durumu ile öğrencinin diş hekimine gitmek için en uygun zamanı bilme durumu arasında da anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tablo VI).

Bu sonuçlara göre çocuğun diş sağlığı ile ilgili bilgi düzeyi, annenin ve babanın öğrenim düzeyi ile ilişkili olabilir. Çocuğun en sık ilişkide bulunduğu kişilerin anne ve babası olduğu düşünülürse, çocuğa bu konuda en çok bilgi veren kişilerin de anne ve babası olduğu sonucuna varılabilir. Öğrenim düzeyi yüksek anne-babanın çocuklarının diş sağlığı bilgisinin de yüksek olması beklenebilir.

Araştırmaya göre öğrencilerin %63.3'ü kendilerine ait evde oturmaktadır. Evlerinde; televizyon, buzdolabı, çamaşır makinesi, telefon, cep telefonu, bulaşık makinesi bulunma yüzdesi yüksek bulunmuştur (sırası ile; %100, %99.7, %98.6, %97.6, %82.1, %72.5). Ailelerin %67.8'inin arabalarının bulunduğu anlaşılmıştır. Bu bulgulardan araştırma bölgesindeki ailelerin ekonomik durumlarının iyi seviyede olduğu sonucu çıkarılabilir. Ekonomik durumu iyi aileler, çocuklarını diş hekimine her an götürebilirler, ayrıca diş fırçası ve diş macunu alabilirler.

Araştırmaya katılan öğrenciler diş temizliği için diş fırçası ve diş macunu kullanılması gerektiğini yüksek düzeyde bilirken (sırası ile; %96.9, %94.5), diş ipi kullanılması gerektiğini %28.2 gibi düşük bir yüzde ile bilmişlerdir. Bunun sebebi medyada diş fırçası ve diş macunu reklamlarının sık olmasına rağmen diş ipinin bu reklamlarda yer almaması olabilir. Ayrıca; anne, babaların da diş ipi kullanım alışkanlıklarının olmaması, burada rol oynamış olabilir. Öğrencilerin %7.6'sı diş temizliğinde misvak kullanıldığını belirtmişlerdir. Misvak kullanımı bazı muhafazakar ailelere bağlı olabilir.

Ağız ve diş sağlığının korunması için diş fırçalama işlemi doğru ve düzenli bir biçimde yapılmalıdır. Dişler, gece yatmadan önce ve yemeklerden sonra, en az iki dakika sürecek şekilde, dairesel hareketlerle ve alt çenede yukarı, üst çenede aşağı doğru, günde en az iki kez fırçalanmalıdır.

Dişlerin her gün fırçalanması gerektiğini bilen öğrenciler, bu çalışmada %98.3, Berk ve arkadaşlarının çalışmasında¹ ise %99.4 bulunmuştur. Bu yüzdeler birbiri ile uyumlu çıkmıştır.

Dişlerin günde en az iki kere fırçalanması gerektiğini bilen öğrenciler, Batıkent çalışmasında %95.9, Berk ve ark. çalışmasında¹ %96.3, Kahraman ve arkadaşlarının çalışmasında⁸ %79.1, Hatipoğlu ve ark. çalışmasında⁵ ise %51.3 çıkmıştır.

Diş fırçasının 3 ayda bir yenilenmesi gerektiğini bilen öğrenciler; bu çalışmada %46.4, Berk ve ark. çalışmasında¹ %80.7, Kahraman ve arkadaşlarının çalışmasında⁸ %34.0, Hatipoğlu ve ark. çalışmasında⁵ ise %17.1 bulunmuştur.

Çürük dışın başka organlara zarar verebileceğini bilen öğrenciler; Batıkent çalışmasında %35.7, Berk ve ark. çalışmasında¹ ise %81.9 bulunmuştur.

Diş hekimine gitmek için en uygun zaman olan herhangi bir diş sorunu olmadan kontrol amacıyla gitmeyi bilen öğrenciler; bu çalışmada %55, Berk ve ark. çalışmasında¹ ise %87.6 çıkmıştır. Bu bulgu, bu araştırmadaki 5. sınıf öğrencilerinin diş hekimliğinin koruyucu hizmetlerini yeteri kadar bilmediklerini, diş hekimine tedavi amacıyla gidilmesi gerektiğini bildiklerini düşündürmüştür. Kontrol amacıyla diş hekimine 6 ayda bir gidilmesi gerektiğini, öğrencilerin; bu çalışmada %17.9'u, Berk ve ark. çalışmasında¹ %52.7'si, Hatipoğlu ve ark. çalışmasında⁵ ise %17.9'u söylemiştir.

Şekerin diş sağlığına olumsuz etkisi olduğunu ve diş çürümmesine yol açtığını, öğrencilerin; bu çalışmada %96.4'ü, Berk ve ark. çalışmasında¹ %96.9'u, Hatipoğlu ve ark. çalışmasında⁵ ise %17.9'u belirtmiştir.

Çikolatanın diş sağlığına zararlı olduğu, öğrencilerin; Batıkent çalışmasında %93.1'i, Kahraman ve ark. çalışmasında⁸ %87.4'ü, Hatipoğlu ve ark. çalışmasında⁵ ise %95.0'ı tarafından ifade edilmiştir. Bu bulgu, okullarda, görsel ve yazılı basında bu konuda verilen eğitimin etkili olduğunu düşündürmüştür.

Diş sağlığı ile ilgili bilgi düzeylerinin doğruya yakınlığı; Hamdullah Suphi iÖO ve Batıkent 2 No'lu SOB'deki iÖO'larında birbirine yakın ve yüksek¹, Akyurt ilçesi Merkez iÖO, Yenice ve Sirkeli iÖO'larında ise daha düşük çıkmıştır^{4,5}. Tüm gruplara bakıldığında en iyi değerler Hamdullah Suphi iÖO'da¹, en düşük değerler ise Yenice ve Sirkeli iÖO'larında görülmektedir⁵.

Hamdullah Suphi iÖO, Çankaya Belediyesi'ne bağlı Emek Mahallesi'nde kentsel ve merkezi konumdadır. Batıkent 2 No'lu SOB'deki iÖO'ları da

kentsel, ancak merkeze uzak durumdadır. Akyurt ilçesi Merkez iÖO, Ankara'ya 32 km uzakta, Akyurt ilçesine bağlı yarı kentsel olarak tanımlanabilecek bir bölgededir. Yenice ve Sirkeli iÖO'ları, Ankara'nın Çubuk ilçesine bağlı Yenice ve Sirkeli köylerinde olup, Ankara'ya 32 km uzaklıktadırlar.

Bu tanımlayıcı özellikler göz önüne alındığında, Hamdullah Suphi iÖO ve Batıkent 2 No'lu SOB'deki iÖO'larındaki öğrencilerin ailelerinin sosyoekonomik düzeylerinin, Akyurt Merkez iÖO, Sirkeli ve Yenice iÖO'larındaki öğrencilerin ailelerinininkinden daha iyi durumda olması ve ilk gruptaki iÖO'larındaki öğretmenlerin daha deneyimli olabileceği varsayımı, bu okullardaki öğrenciler arasındaki farklılıkları açıklayabilir.

Batıkent 2 No'lu SOB' deki ilköğretim okulları 5.sınıf öğrencilerinin annelerinin %35.4'ü ilkököl ve öncesi düzeyinde öğrenim durumuna, %15.1'i yükseköğretim düzeyinde öğrenim durumuna sahip iken Hamdullah Suphi iÖO öğrencilerinin annelerinin %26.7'si ilkököl ve öncesi düzeyinde öğrenim durumuna, %27.3'ü yükseköğretim düzeyinde öğrenim durumuna sahiptir⁶. Araştırmada öğrencilerin annelerinin öğrenim durumu ile diş sağlığı hakkındaki bazı bilgi seviyeleri ilişkili bulunmuştur. Kentsel bu iki yerleşim yerinde okuyan öğrencilerin uygulama ile ilgili bilgi düzeyleri arasında saptanan farklılık, Hamdullah Suphi iÖO'daki öğrencilerin annelerinin daha yüksek öğrenim durumlarına sahip olmasından kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca, merkezi yerleşim nedeni ile bu okulda okuyan öğrenciler sağlık kuruluşlarına daha rahat ulaşabilir ve bilgilenebilirler.

Bu çalışmadaki öğrencilerin %52.3'ü doğru diş fırçalama yöntemi olan dairesel hareketlerle ve yukarı aşağı şekilde fırçalamayı bilmişlerdir. Öğrencilerin %70.8'i uygun fırçalama süresi olan 2-3 dakika cevabını bilmişlerdir. Bu yüzde yine de dişlerin her gün fırçalanması gerektiğini bilenlerden daha düşüktür. Uygun fırçalama zamanı olan yemeklerden sonra ve yatmadan önce fırçalamayı sırası ile öğrencilerin %89.3'ü ve %84.2'si bilmişlerdir. Öğrencilerin, dişlerin her gün fırçalanması gerektiğini bilmelerine rağmen, uygulama ile ilgili bazı bilgi eksiklikleri olduğu görülmüştür (fırçalama sıklığı, süresi, zamanı ve yöntemi). Bu bulgu öğrencilerin bilgilerini öğrendikleri kaynağın diş fırçalaması uygulamasındaki kendi eksikliğinden kaynaklanıyor olabilir.

Diş fırçasına konacak diş macununun miktarı mercimek kadar olmalıdır. Öğrencilerin %18.2'si doğru cevabı verirken, %48.1'i diş fırçasını örtecek kadar diş macunu konmalıdır yanıtını vermişlerdir. Bu yüksek yanlış cevap yüzdesi reklamlardaki hatalı yönlendirmeden kaynaklanmış olabilir. Tüm diş macunu reklamlarında, diş macunun diş fırçasını tamamen örtecek şekilde sürüldüğü gösterilmektedir.

Diş fırçalama ile ilgili bilgi kaynağı olarak öğrencilerin %80.4'ü aileyi göstermiştir. Bu sonuç, benzer yaş grubunda, yurt dışında yapılan çalışmalarla tutarlılık göstermektedir, Woolfolk MW ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada da yine diş fırçalama ile ilgili bilgi kaynağı en sık aile olarak gösterilmiştir¹. Bu bulgu diş sağlığı eğitiminde ailenin önemini vurgulamaktadır.

Öğrenciler; çikolata, şeker, sert kabuklu yemişler yemenin diş sağlığına zararlı etkilerini yüksek yüzde ile bilmişlerdir (sırasıyla; %93.1, %95.9, %79.7). Aynı şekilde öğrenciler peynir, süt ve yoğurdun diş sağlığı üzerindeki olumlu etkilerini de yüksek yüzde ile bilmişlerdir (sırasıyla; %97.6, %97.9, %97.6). Öğrencilerin sert kabuklu yiyeceklerin dişlere zararlı olduğunu bilme yüzdelerinin diğer yiyeceklerin diş sağlığına olan etkilerini bilme yüzdelerinden düşük olması, öğrencilerin soruyu yanlış anlamalarından kaynaklanmış olabilir. Soruda sorulmak istenen kabuklu yiyeceklerin diş ile kırılmasıdır.

Öğrencilerin %41.2'si diş çürüğünün tanımını yapamamışlardır. Geri kalan öğrenciler de diş çürüğünün tam bir tarifini yapamamakla birlikte, diş çürüğüne yol açan nedenleri bilmişlerdir. Öğrencilerin %20.3'ü diş çürüğünü şekerli besinlerin yenmesi sonucu oluşan durum olarak belirtmişlerdir. Bu sonuç öğrencilerin tanım yapma kavramlarının gelişmemiş olmasına bağlanabilir.

Öğrencilerin diş fırçalama davranışları araştırıldığında, öğrencilerin %55.7'sinin dişlerini düzenli olarak fırçaladıkları saptanmıştır. Dişlerin her gün fırçalanması gerektiğini %98.3 düzeyinde bilen öğrencilerin bu bilgiyi davranışa dönüştüremedikleri ve yeterli diş sağlığı eğitimi almadıkları düşünülmüştür. Öğrencilerin %89.3'ü yemekten sonra dişlerin fırçalanması gerektiğini bilirken, uygulamada bu yüzde %72.9 olarak bulunmuştur. Benzer şekilde öğrencilerin %84.2'si yatmadan önce dişlerin fırçalanması gerektiğini bilirken uygulamada bu yüzde sadece %

14.4'tür. Bu da öğrencilerin bilgilerinin davranışlarına yansımadağı ve diş sağlığı eğitimlerinin yetersiz olduğu görüşünü desteklemektedir.

Öğrencilerin %85.2'si daha önce diş hekimine gitmiştir. Diş hekimine giden öğrencilerin %44'ü özel diş hekimine gitmişlerdir. Diş hekimine başvuran öğrencilerin, %65.3'ü ağrı sebebi ile başvurmuşlardır. Herhangi bir diş sorunu olmadan kontrol amacıyla diş hekimine başvuran öğrenci yüzdesi sadece %17.3 olarak saptanmıştır. Halbuki öğrencilerin %55.0'ı diş hekimine başvurmak için en doğru zamanın, "dişte hiçbir problem olmadan kontrol amacıyla gitmek" olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgulardan öğrencilerin verilen koruyucu diş hekimliği hizmetlerinden yeterince yararlanamadıkları sonucuna varılabilir.

Çalışmanın sonucunda öğrencilerin diş sağlığı konusundaki bilgilerinin, davranışlarına yeterince yansımadağı belirlenmiştir.

Anne ve babanın öğrenim durumu ile öğrencinin diş hekimine en uygun başvurma zamanını bilmesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Diş fırçalama alışkanlığının kazanılmasında ailenin rolü önemlidir.

Koruyucu diş sağlığı çalışmalarına ağırlık verilmelidir.

ÖNERİLER

Çocukların erken yaşta diş fırçalama bilgilerini en çok ailelerinden aldığı düşünülerek, ailelere diş sağlığı hakkında basın-yayın, toplantı, seminer vb. yoluyla eğitim verilmelidir. Aileler çocuklarına diş sağlığı eğitimi vermek için teşvik edilmelidir. Öğrenme isteği ve kapasitesinin en yüksek olduğu bu dönemde, çocuklara diş sağlığı ile ilgili bilgi verilmeli ve olumlu alışkanlıklar kazandırılmalıdır. Özellikle diş fırçalamanın doğru biçimde öğretilmesi gereklidir.

Diş fırçalamaya okulda zaman ayrılmalı, diş fırçalama oyunlaştırılarak eğlenceli hale getirilmelidir. Diş fırçalama maketler üzerinde diş fırçasıyla gösterilmelidir. Altı ayda bir okul sağlığı hizmetleri kapsamında öğrencilere diş taraması yapılmalıdır. Diş hekimleri ziyaret edilerek öğrencinin korkusu, heyecanı giderilmeli, dişte çürük oluşmadan kontrollere gitmenin önemi kavratılmalıdır.

Diş fırçalama alışkanlığını öğrencilere kazandırmak amacıyla, öğrencilere düzenli aralıklarla diş fır-

çası ve diş macunu dağıtılmalıdır. Diş macunu reklamlarında diş fırçasını kaplayan diş macunu gösteriminin önüne geçilmelidir. Misvak kullanımından eğitim yoluyla vazgeçilmesi sağlanmalıdır. Ara yüzeylerin temizlenmesinde önemli bir rolü olan diş ipi kullanımı öğretilmelidir. Diş çürüğünün genel sağlığı etkileyebileceği öğretilmelidir.

KAYNAKLAR:

- 1- Berk M., Dilsiz B., Etiz S., Erentok P., "Hamdullah Suphi ilköğretim Okulu 5. Sınıf Öğrencilerinin Ağız ve Diş Sağlığı Konusundaki Bilgi Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma", H.Ü.T.F. Halk Sağlığı A.D. Intern araştırma raporu, Ankara, No: 30.1, 1993.
- 2- Biesbrock AR, Walters PA, Bartizek RD, "Initial impact of a national dental education program on the oral health and dental knowledge of children", J Contemp Dent Pract., 2003 May, 15;4(2):1-10.
- 3- Davebport C, Elley K, Salas C, Taylor-Wæetman CL, Fry-Smith A, Bryan S, Taylor R., "The clinical effectiveness and cost-effectiveness of routine dental checks: a systematic review and economic evaluation", Health Technology Assess, 2003;7(7): 1-138.
- 4- Dayangaç B, Başeren MT, Görücü J, Yalçın F, esen İ, "Ankara ilinde adolesan çağındaki öğrencilerde koruyucu diş hekimliği eğitiminin ağız bakım alışkanlıklarına etkisi", Hacettepe Dişhekimliği Fakültesi Dergisi, Cilt:25, Sayı 3-4 Sf: 13-18, 2001
- 5- Hatipoğlu A., Kılıç M., Selçukbiricik S., Tunç A., "Yenice ve Sirkeli ilkokulları öğrencilerinin ağız ve diş sağlığı konusundaki bilgi ve uygulamaları üzerine bir araştırma", H.Ü.T.F. Halk Sağlığı A.D. Intern araştırma raporu, Ankara, No: 30.6, 1993.
- 6- H.Ü. Nüfus Etüdüleri Enstitüsü, "Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması", 1998.
- 7- <http://www.tdb.org.tr/istastis/istatistik.html> (Türk Diş Hekimleri Birliği Sitesi) Erişim tarihi: Aralık 2000.
- 8- Kahraman S., Öztürk A., Özyiğit G., Saygı B., "Akyurt ilçesi Merkez ilköğretim Okulu 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin ağız ve diş sağlığı konusundaki bilgi ve uygulamaları üzerine bir araştırma", H.Ü.T.F. Halk Sağlığı A.D. Intern araştırma raporu, Ankara, No:30.7, 1995.
- 9- Tezcan S., "Örnekleme", Ed: Bertan M., Güler Ç. "Halk Sağlığı Temel Bilgiler", Güneş Kitabevi, Ankara 1995, Sayfa 85-88.
- 10- Williams NJ, Whittle JG, Gatrell AC, "The relationship between socio-demographic characteristics and dental health knowledge and attitudes of parents with young children", Br. Dent. J., 2002 Dec 7, 193 (11): 651-4.
- 11- Woolfolk MW, Lang WP, Faja BW, "Oral health knowledge and sources of information among elementary schoolchildren", J Public Health Dent. 1989 Winter;49(1):39-43

Yazışma adresi

Dr. Gökhan Telatar
Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı Anabilim Dalı Sıhhiye ANKARA
Tel: +90 312 305 1590
Faks: +90 312 311 0072
E-mail: gtelatar@hotmail.com